06.06.2018

Ympäristövaliokunta

Viite: asiantuntijakuuleminen 7.6.2018

HE 78/2018 VP: HALLITUKSEN ESITYS LAEIKSI ELOHOPEASTA ANNETUN EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOON LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Esitän yllä mainitun hallituksen esityksen johdosta kunnioittavasti seuraavaa:

1. Yleistä

Elohopea on hyvin myrkyllinen, eliöstöön kertyvä ja kaukokulkeutuva aine. Suurin osa elohopeapäästöistä aiheutuu ihmisen toiminnasta. Euroopan unionin alueelle tulevasta laskeumasta jopa 80 % on peräisin unionin ulkopuolelta. Tämän vuoksi on tärkeää, että päästöjen vähentämiseksi tehdään kansainvälistä yhteistyötä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/852 eli ns. elohopea-asetuksella on toimeenpantu elohopeaa koskeva Minamatan yleissopimus Euroopan unionissa. Sopimus astui voimaan 16.8.2017.

Asetus on sellaisenaan jäsenmaissa sovellettavaa lainsäädäntöä, mutta tiettyjen velvoitteiden hoitamisesta ja asetuksen rikkomisesta seuraavista rangaistuksista on tarpeen säätää kansallisesti. Muutettavista kansallisista säädöksistä sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla ovat kemikaalilaki (599/2013) ja laki terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä (1108/2014).

2. Kemikaalilaki

Merkittävimmät kemikaalilakiin ehdotetut muutokset koskevat viranomaisten työnjakoa ja tehtäviä. Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes) sekä Suomen ympäristökeskukselle (SYKE) osoitetaan elohopea-asetuksen mukaisia toimivaltaisen viranomaisen tehtäviä sekä valvontatehtäviä. Uusien tehtävien työllistävä vaikutus jäänee pieneksi. Tullille ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle säädetään uusia valvontatehtäviä liittyen tuonti- ja vientikiellon noudattamiseen sekä elohopean väliaikaiseen varastointiin.

Kemikaalirikkomusta koskevaan 59 §:ään on lisätty viittaus asetuksessa säädettyjen kieltojen ja rajoitusten rikkomiseen rangaistavana tekona. Kiellot koskevat esimerkiksi elohopean käyttöä pienimuotoisessa kullankaivussa sekä sen käyttöä tuotteissa ja valmistusprosesseissa.

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin 0295 16001
Telekopio 09 6980 709

e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

3. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä

Lakiin terveydenhuollon ammattihenkilöistä (24 §) on lisätty elohopea-asetuksen perusteella sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa (Valvira) ja aluehallintovirastoja koskeva velvoite, jonka mukaan em. virastot valvovat elohopea-asetukseen kirjattujen hammasamalgaamin käyttöä koskevien kieltojen ja rajoitusten noudattamista.

Suomessa hammasamalgaamin käytöstä on jo pääsääntöisesti luovuttu, mutta se on EU:ssa suurin yksittäinen elohopean käyttökohde ja merkittävä päästölähde. Elohopeasopimuksen tavoitteena on luopua asteittain hammasamalgaamin käytöstä. Jäsenmaiden on esitettävä viimeistään 1.7.2019 kansallinen suunnitelma hammasamalgaamin käytön vaiheittaisesta lopettamisesta. Suomen suunnitelma valmistunee alkuvuonna 2019.

Vuoden 2019 alusta lähtien hammasamalgaamia saa käyttää ainoastaan ns. kapseloidussa muodossa (ei irtotavarana). Elohopea-asetuksella säädetään myös, että hammasamalgaamia ei saa 1.7.2018 lähtien enää käyttää maitohampaiden, alle 15-vuotiaiden lasten eikä raskaana olevien tai imettävien naisten hammashoidossa kuin erityisten lääketieteellisten tarpeiden perusteella.

Hammasamalgaamia sisältäviä paikkoja on kuitenkin vielä osalla väestöstä. Tämän takia on tärkeää varmistaa, että hoitolaitokset, joissa amalgaamia sisältäviä paikkoja ja/tai hampaita poistetaan, hoitavat elohopeapitoisen jätteen talteen ottamisen asianmukaisilla ja riittävän tehokkailla keräimillä. Lisäksi hammaslääkäreiden on varmistettava, että heidän toiminnassaan syntyvä elohopeapitoinen jäte päätyy asianmukaiseen käsittelyyn hyväksyttyyn jätehuoltolaitokseen. Tarvittaessa ammattihenkilöstölle annetaan ohjeistusta asetuksen velvoitteiden täyttämiseksi.

Hallituksen esitys on valmisteltu yhteistyössä ympäristöministeriön johdolla. Esitetyt muutokset ovat kannatettavia.

Neuvotteleva virkamies Hanna Korhonen